

RZECZENIE (40) *sb n*

-enie (39), -enie (1).

Pierwsze i drugie e jasne, w końcowym wahanu.

sg *N* rzeczenié (13); -[é], -(e) (13). ◇ *G* rzeczeniá (3). ◇ *D* rzeczeniu (2). ◇ *A* rzeczenie (14); -e (1) *JanNKar*, -é (1) *KochPs*, -(e) (12). ◇ *I* rzeczeni(e)m (1). ◇ *L* rzeczeniu (5). ◇ *pl N* rzeczeniá (1). ◇ *A* rzeczeniá (1).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

Wypowiedź, słowne przekazanie jakiejś treści; uwaga, spostrzeżenie wyrażone słowami (40) : druga trefność zálię/ kiedy kto krotko/ zwięźliwie/ trefnie/ á s prętká co rzecze/ chocia theż troźkę wřczknie/ bo bez tego/ ták sie zda iákoby rzeczenie niemiáło łmáku. *GórnDworz* N8; Ma y metáphorá dobrze wzięta/ niemałą grácią/ ták w poważnym rzeczeniu ku chłubie czyiey/ iáko theż y w wřczknienu trefnym *GórnDworz* Q5v; Ieřcže y to nie łprořne rzeczenie/ kiedy ten/ kogo zá niegłupiego máią/ powie co tákiego/ co sie zdá/ žeby s prořtoty pochodziło. *GórnDworz* R5, O, P7v, P8v, Q, R3v, R5; *JanNKarGórn* Hv.

rzeczenie czyje [*w tym: pron poss* (3), *G sb* (2), *ai poss* (1), „czyje” (2)] (8): Ieřcže y tho niepomáłu łmiech w nas pobudza [...] kiedy kto foremnie powieda czyi práwie głupi pořtępek/ ábo rzeczenie *GórnDworz* O8v; Bywa y w tym trefność/ [...] kiedy kto wykłáda po łwemu imię czyie/ ábo rzeczenie. *GórnDworz* Q3, R, R5; *RejPos* 301; *KochPs* 186; Prężyřło mi ná pámięć iedno rzeczenie Węgrzynowe. Pręzymowił ieden Szłáchřic Polřki/ á nie dawno iednemu Węgrzynowi: [...] Odpowiedział mu Węgrzyn/ [...] *GórnRozm* E4; *GrabowSet* D2.

Ze zdaniem przydawkowym dopełniającym (1): Otoż iuż łyřzyřz [...] iáko thu Pan rozumiał to rzeczenie łwoie/ ižeř ty Piotr/ á ia ná tey opoce/ [...] zbuduię Kořcioł łwoy. *RejPos* 301.

Z przytoczeniem [*w tym z zapowiednikiem: ono* (2)] (3): ieř y ono I.M. páná Ocieřkiego Ochmiřtrzá krolewey Iey M. rzeczenie: Pokwápił sie práwi ten kłiádz vmrzeć/ á dwie mi był ieřcže łpełnić powinien. *GórnDworz* R5, R; *GórnRozm* E4.

Wyrażenia: [»dobre rzeczenie« = *łogosławieństwo*: dobre rzeczenye, łogosłavyenstwo, dar, datek, darek benedictio, Deidictio *ReuchlinBartBydg* d8.]

»dwuwykładne [= *dwuznaczne*] rzeczenie« (1): iř tákowego dwuwykładnego rzeczenia siłá ieř łpořobow/ dla thego dworzáninowi/ bácźnie w thym pořtępowác przydzie/ áby wważył czo może być trefnie/ á czo iákoby drwá gryřł *GórnDworz* P8v.

»krotkie, węźłowate (*a. zwięźliwe*) rzeczenie« [*w tym: krotkie, zwięźliwe* (1)] (3:3): A teraz podźmy do tey trefności kthora ná iednym telko/ krotkim/ zwięźliwym/ á s prętká rzeczeniu záwiřłá. *GórnDworz* P6v; Ale zdami sie že tego dořyć/ czom ia powiedziáł/ ábowiem y węźłowátogo rzeczenia/ máło sie nie wřzytki reguły pokazály *GórnDworz* S2, O4v, P6v, P7.

»trefne rzeczenie« [*řzyk* 8:4] (12): Ale miedzy inym trefnym rzeczeniem/ tho ma łwá ořobną wdzięczność/ kiedy kto te łłowá ktoremi go dotkniono przyiáwřzy/ obroći rzecź ná tego kto go doiechał/ y iegoź go włáfná tnie bronią. *GórnDworz* Q; Ieř y to trefne rzeczenie/ ktore ma w łobie pokryty łmiech *GórnDworz* R6; wołá niektorzy przyiácielá łtráćić/ niř trefne rzeczenie. *GórnDworz* S3, F3v, N8, O4v, P7, P7v (12).

»rzeczenie ustne« (1): Z Pámieći schodzą czáfy/ żywotá nálzego/ Nie ináczey iák łowá rzeczenia vftnego *GrabowSet Ev*.

Szereg: »słowo i rzeczenie« (1): RZekł Pan: [...] Vfałes mi (mowi) á włytki dni twoie/ Pátrzáły ná łowá y rzeczenia moie *GrabowSet D2*.

a. *Przyrzeczenie* [czyje: *ai poss* (3), *pron poss* (1)] (3) :

Zwrot: »rzeczenie złamać« (1): weźmiefzli mi ty to coś mi dał/ náprzod Práwo moie y rzeczenie fwe Krolewkie złamiefz *OrzRozm R4v*.

Szereg: »słowo i rzeczenie« (2): nie náydźiefz tego w nich [*w kronikach*]/ áby kiedy Król który Polfki [...] dawfzy/ y Prywileiem pod Tytułem fwym/ zá Pieczęcią fwą potwierdźiwfzy/ co komu záfy brał/ przeciwko łowu fwemu/ y rzeczeniu Królewkiemu. *OrzQuin B2v*. Cf »nad słowo i nad rzeczenie«.

Wyrażenie przyimkowe: »nad rzeczenie« (1):

~ *Szereg*: »nad słowo i nad rzeczenie« (1): wolałbym áby fye Alexándrow Státut dołzczątká fpádał/ á niźliby dobrodzieie Korony nád łowo y nád rzeczenie Krolewkie mylic fye ná fwym KRolu mieli? *OrzRozm Sv*. ~

b. [*Powiedzenie, sentencja, maksyma*: TO co fie tu powiedziáło/ iż kto rad wziął dobrodzieyftwo/ iuz ie oddał. Wyfzło to rzeczenie ze łzkoły Stoickiéy rodzicielki dźiwów. *SenekaGórn 106 (Linde)*.]

Synonimy: *powiedzenie*; **a.** *obietnica*; **b.** *powieść, przypowieść, przysłowie*.

Cf **DOBRORZECZENIE, RZEC, ZŁORZECZENIE**